

Archeologienota Sint-Niklaas – Zonneken

Jelke Van Buggenhout

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/134

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	6
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	16
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	19
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	22
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	22
3	Samenvatting.....	23
4	Bibliografie	24
4.1	Publicaties	24
4.2	Websites	24
5	Bijlagen	25
5.1	Archeologische periodes	25
5.2	Plannenlijst	25
5.3	Fotolijst.....	25

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017E190

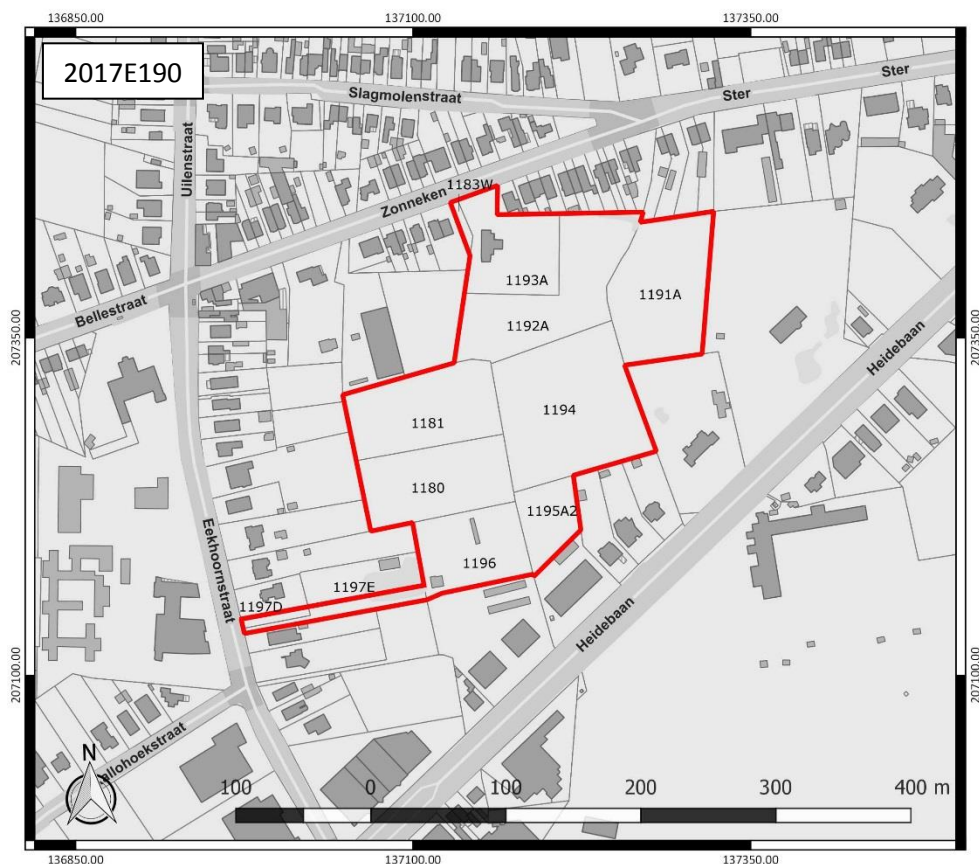
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Sint-Niklaas, Zonneken, Zonneke

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 137128, 207450
- 137323, 207444
- 137189, 207173
- 136975, 207131

Kadastraal plan:

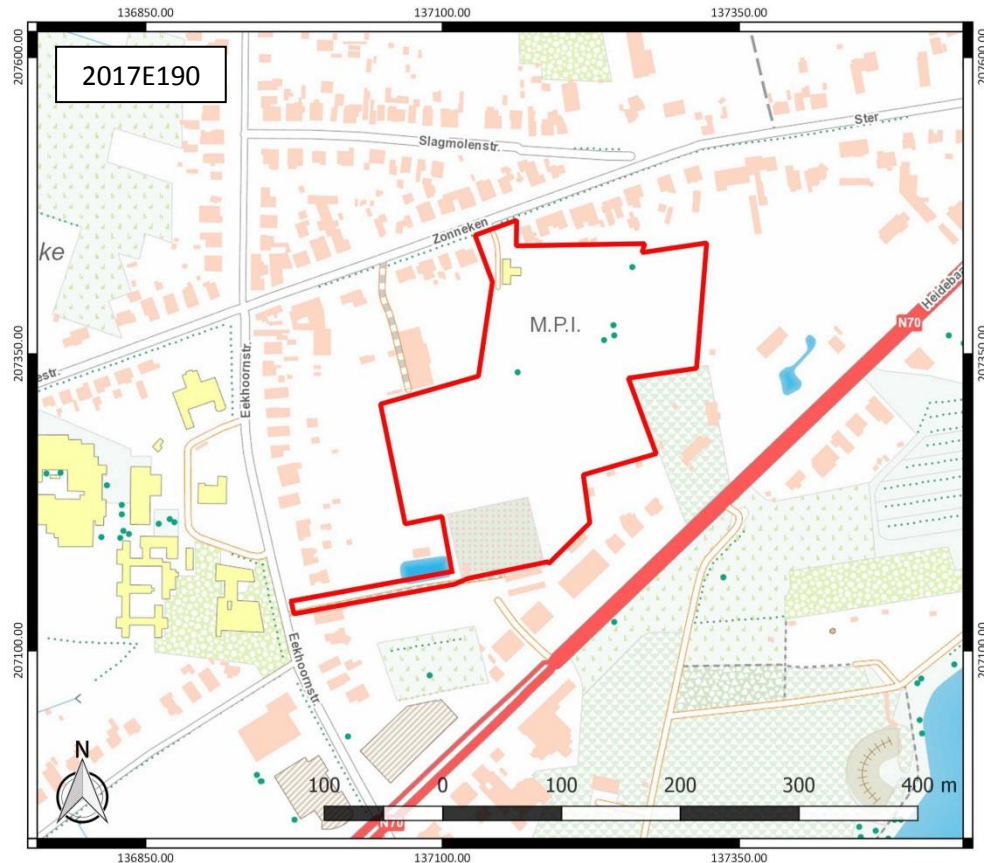

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Sint-Niklaas, Afdeling 6, sectie B, nummers 1180, 1181, 1183W, 1191A, 1192A, 1193A, 1194, 1195A2, 1196, 1197D en 1197E.

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 48892 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 23/05/2017 – 06/10/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 50 loten voor eengezinswoningen, 7 loten voor meergezinswoningen en de aanleg van wegenis en omgevingsaanleg (Figuur 3). Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen, wegenis en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 50 à 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderde worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast.

De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, liggen in het kader van de verkaveling nog niet vast. Ook zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

Figuur 3: Verkavelingsplan (Studieburo Goegebeur)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal met uitzondering van de kaart van Semeelen is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be. De kaart van Semeelen is geraadpleegd op <http://www.waaserfgoed.be>.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kaart van Semeelen (1696), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

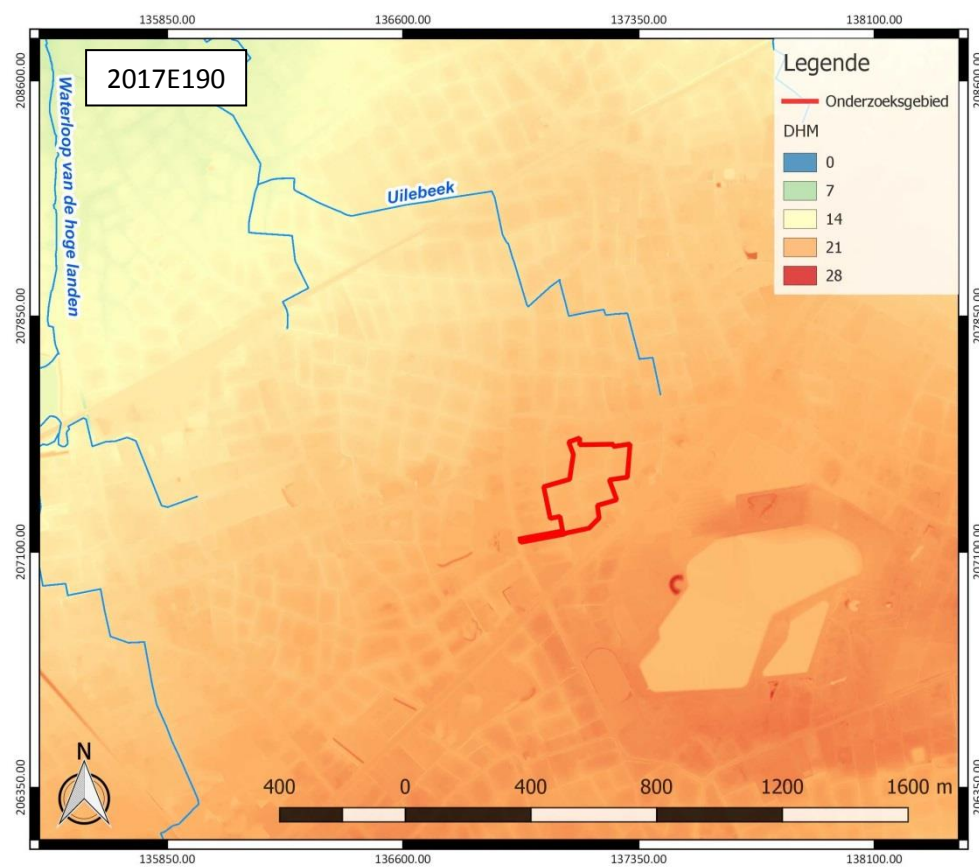
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

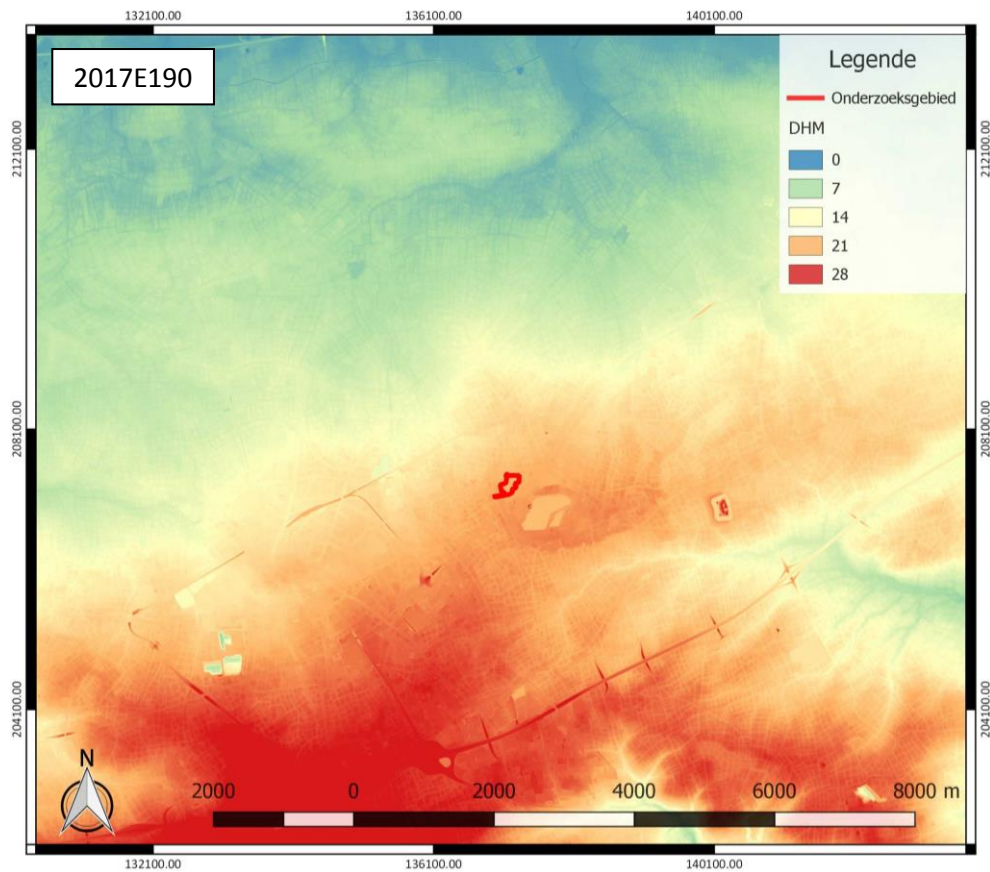
Het onderzoeksgebied situeert zich ten noordoosten van het centrum van Sint-Niklaas. Het terrein bevindt zich ter hoogte van de straten Zonneken in het noorden, de Eekhoornstraat in het westen en de Heidebaan in het zuiden. Volgens het gewestplan zijn het uiterste noorden en westen van het onderzoeksterrein gelegen in woongebied, terwijl de rest in agrarische gebied gelegen is. Het onderzoeksgebied situeert zich tussen de toponiemen Ster in het noordoosten en Zonneke in het westen (Figuur 4). Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Ten noorden stroomt de Uilebeek, een zijrivier van de Waterloop van de hoge landen, die meer naar het westen toe gelegen is (Figuur 5).

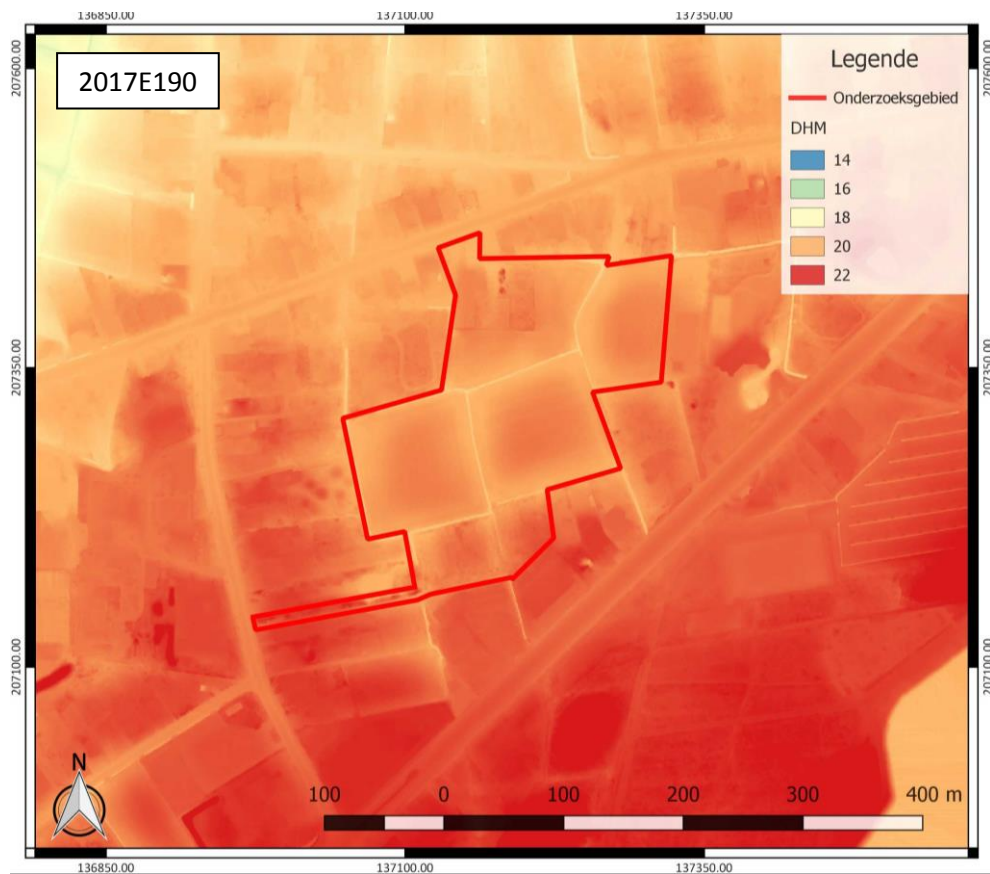
Figuur 4: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 5: Hydrografische kaart op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 6: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

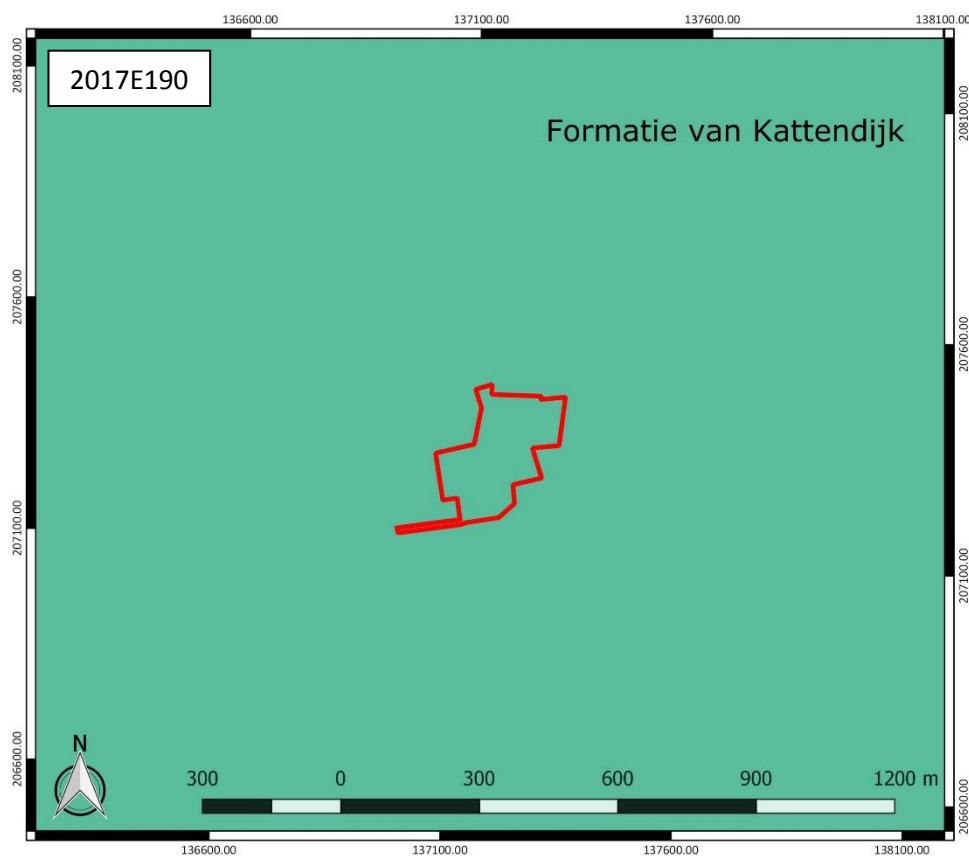

Figuur 7: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied (detail)

Figuur 8: Hoogteverloop van noord naar zuid (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch is het onderzoeksgebied gelegen op de noordoostelijke uitloper van de cuesta van het Land van Waas (Figuur 6).³ Het gebied kent geen grote hoogteverschillen (Figuur 7). Belangrijk zijn wel de hoogteverschillen binnen de verschillende percelen: de perceelsgrenzen zijn immers lager gelegen dan het centrum van elk perceel. Dit is een typisch fenomeen uit het Waasland dat bekend staat als ‘bolle akkers’, waarbij grond van de perceelsgrenzen werd gebruikt om het veld centraal te verhogen. Bovendien bevindt het gebied zich in een relatief vlakke omgeving met een hoogte die varieert van 19,4 tot 21,2 m TAW (Figuur 8). Dit landschap verkreeg voornamelijk tijdens het quartair zijn huidige uitzicht. Vooral tijdens de koude perioden werden tertiaire lagen sterk geërodeerd en uitgeschuurd door rivieren. Zo ontstond een zwak golvend, laag heuvellandschap. Algemeen helt het landschap van het Waasland af naar het noordoosten toe. De zuidelijke helling is zeer steil. Deze asymmetrische reliëfvorm wordt een cuesta genoemd.⁴

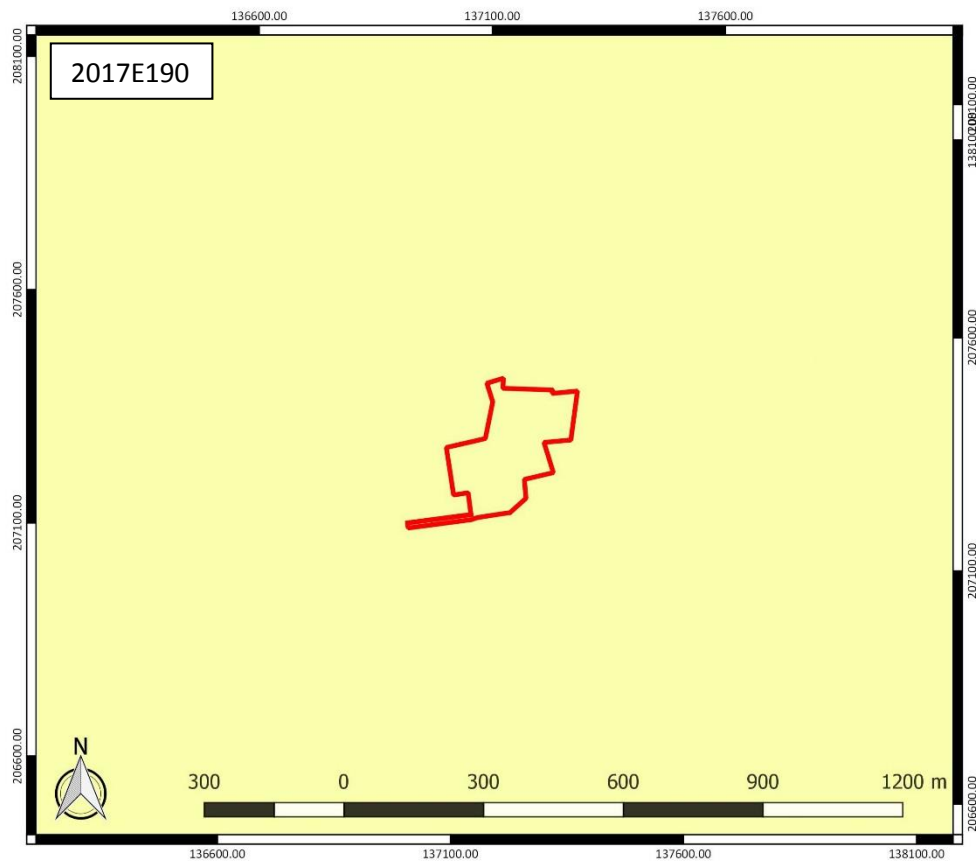

Figuur 9: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

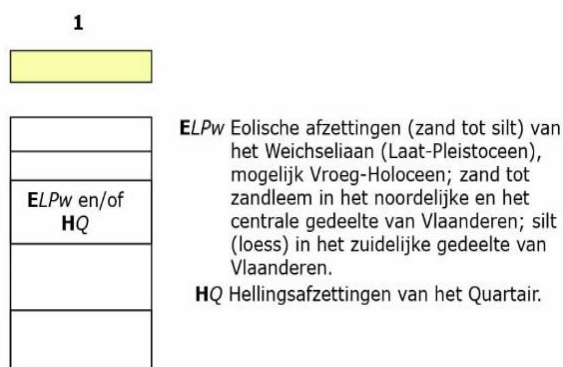
³ De Moor/van de Velde 1995, 7-8

⁴ Thoen 1989, 15

De tertiaire ondergrond (Figuur 9) bestaat uit de Formatie van Kattendijk. Die wordt gekenmerkt door groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk ook kleihoudend is.⁵ De quartairgeologische kaart (Figuur 10) geeft aan dat over het gehele onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingsafzettingen van het Quartair.⁶

Figuur 10: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

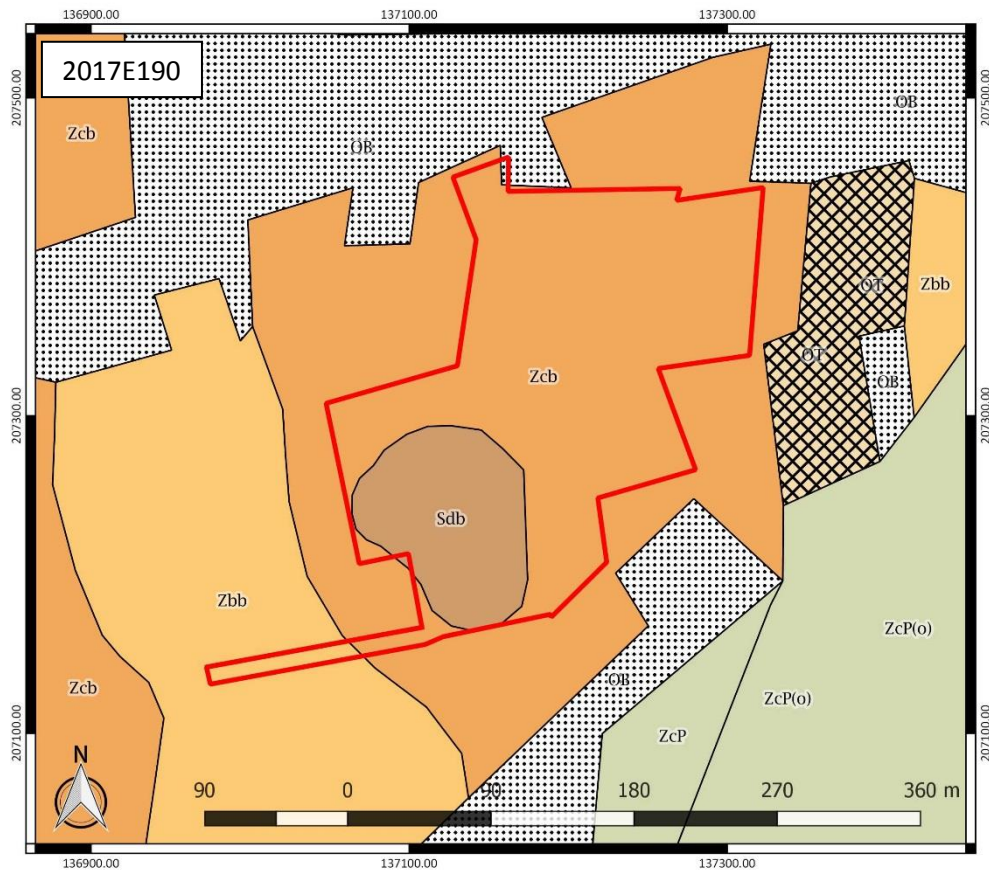

Figuur 11: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

De bodemkaart (Figuur 12) toont dat in het grootste deel van het onderzoeksgebied een matig droge zandbodem met een structuur B-horizont (Zcb) te verwachten is, die zich voorbij de grenzen van het onderzoeksgebied uitstrekt. In het zuidwesten van het terrein wordt een zone met een matig natte lemig zandbodem met structuur B-horizont (Sdb) aangegeven. In het uiterste zuidwesten bevindt zich nog een droge zandbodem met een structuur B-horizont (Zbb).

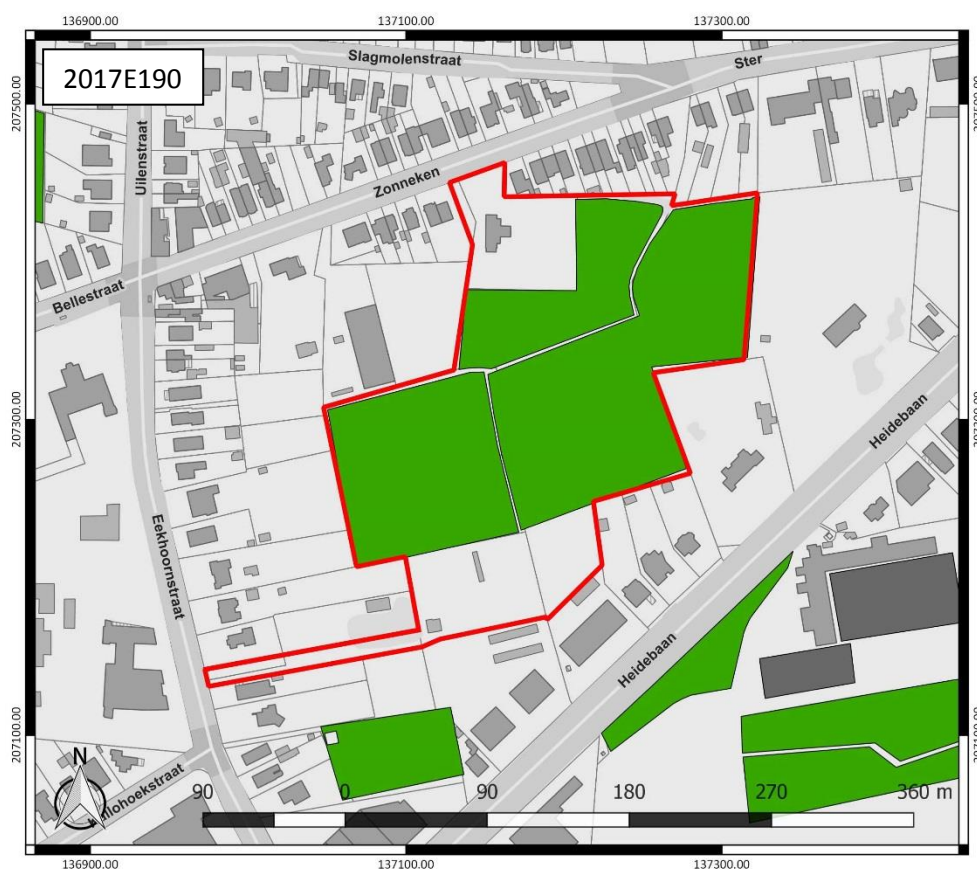

Figuur 12: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart een drietal gebouwen te bemerken. Volgens de kaart bevindt zich ter hoogte van het kadastrale perceel 1192A akkerland. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de bodemgebruikskaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 13). Volgens de bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied verwaarloosbaar (Figuur 14).

Figuur 13: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

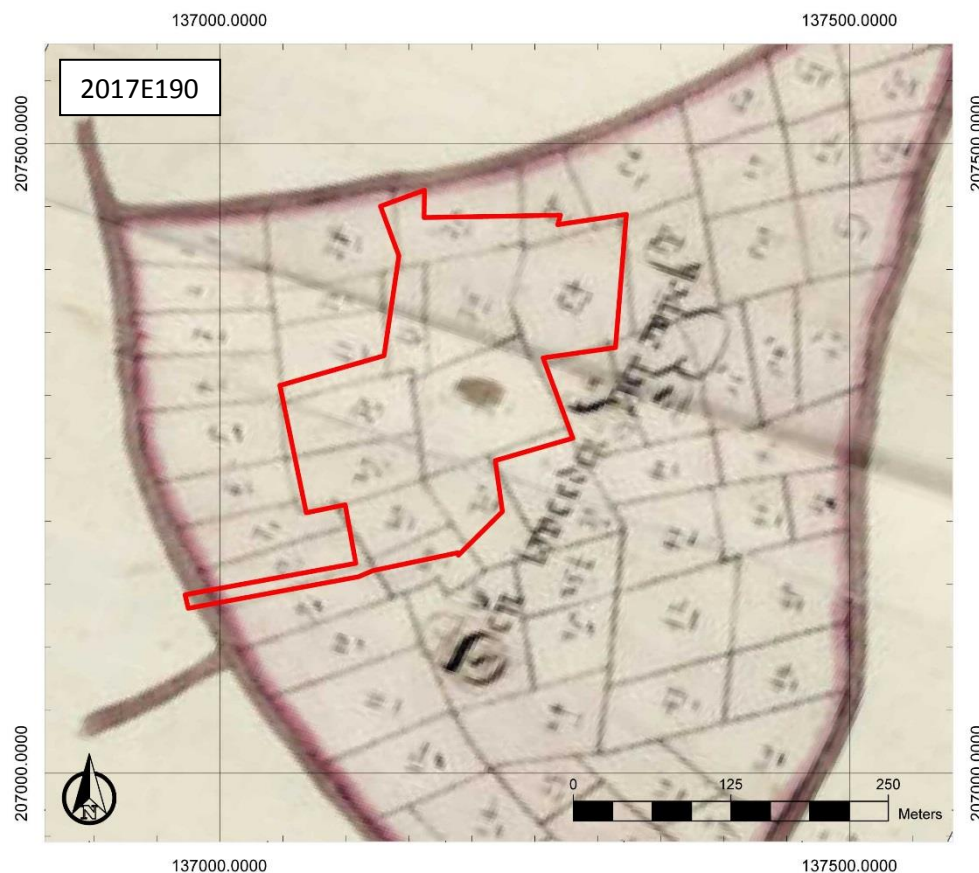

Figuur 14: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be), met groen: verwaarloosbaar

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

In de 12de eeuw ontstond een bewoningskern rond de Grote Markt van Sint-Niklaas. Documenten met betrekking tot het ontstaan van deze dorpskern dateren echter pas van 1217. In dat jaar ging de moederparochie Waasmunster over tot de stichting van een nieuwe parochie met als beschermheilige de Heilige Nikolaas, patroon van de handelaars.

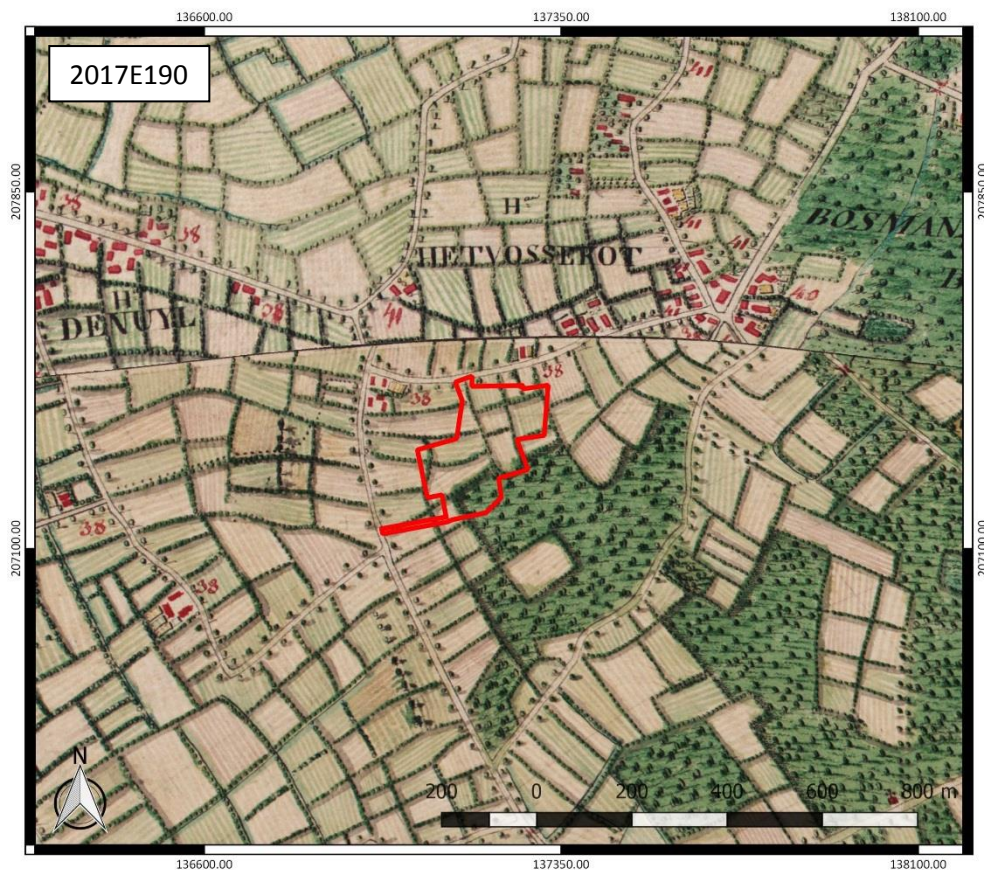
Op de Kaart van Semeelen (Figuur 15) is het onderzoeksgebied gesitueerd in de wijk 'Den Tweeden Heywijck'. De kaart maakt deel uit van het Landboek van Sint-Niklaas, dat in 1638 opgesteld werd door de landmeter Jermias Semeelen en nog aanvullingen kende tot 1696. Het landboek bestaat uit 28 kaarten, die opgedeeld werden per wijk en waarop eigendommen zijn aangegeven.⁷ Op deze kaart is geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied aangegeven. Dit wijst er vermoedelijk op dat het terrein als akker- of grasland in gebruik was. Er zijn reeds enkele perceelgrenzen waarneembaar die overeen lijken te komen met huidige kadastrale perceelsgrenzen. Op het kaartbeeld zijn reeds het Zonneken in het noorden en de Eekhoornstraat in het westen aanwezig, wat aangeeft dat deze wegen teruggaan op een historisch traject.

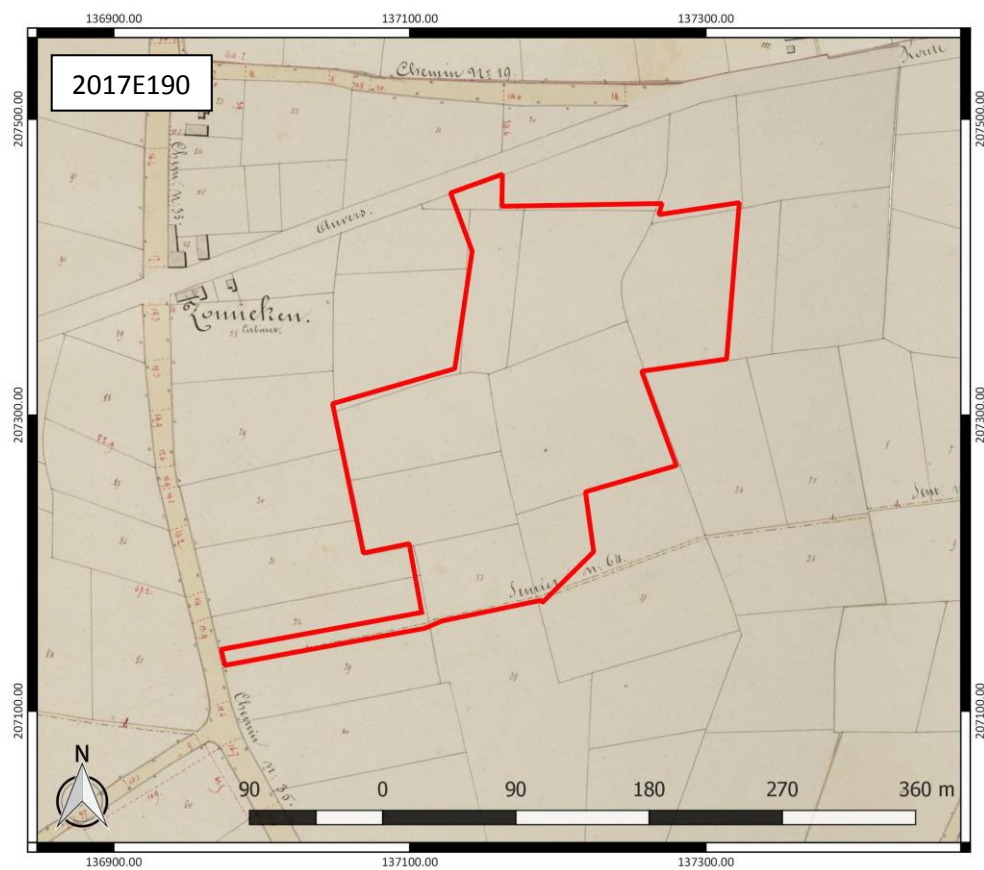
Figuur 15: Kaart van Semeelen, Kaartboek Sint-Niklaas, wijkkaart Den Tweeden Heywijck (<http://www.waaserfgoed.be/>)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) is te zien dat het onderzoeksgebied hoofdzakelijk in gebruik is als akkerland. Het gebied omvat verschillende akkers. In het zuidoosten was bos aanwezig (Figuur 16). Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuiden van het gehucht 'Het Vossekot'.

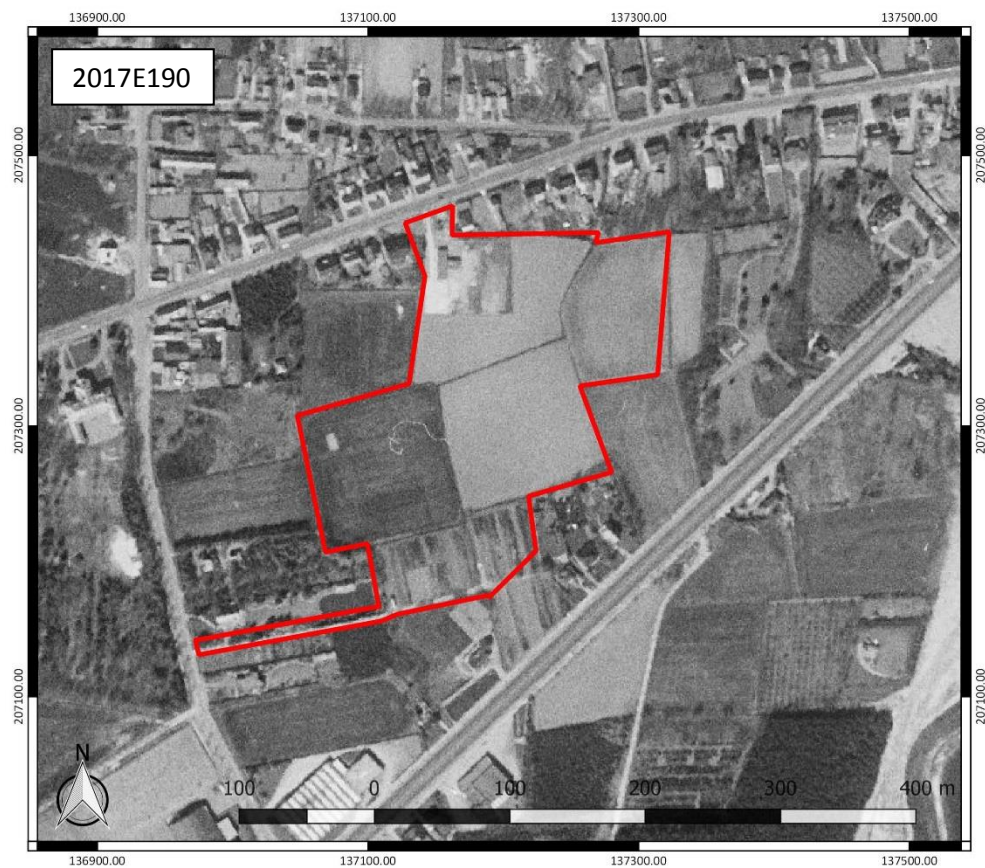
⁷ <http://www.waaserfgoed.be/erfgoed/25753-kaartboek-sint-niklaas-met-wijkkaarten-1696>

Figuur 16: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

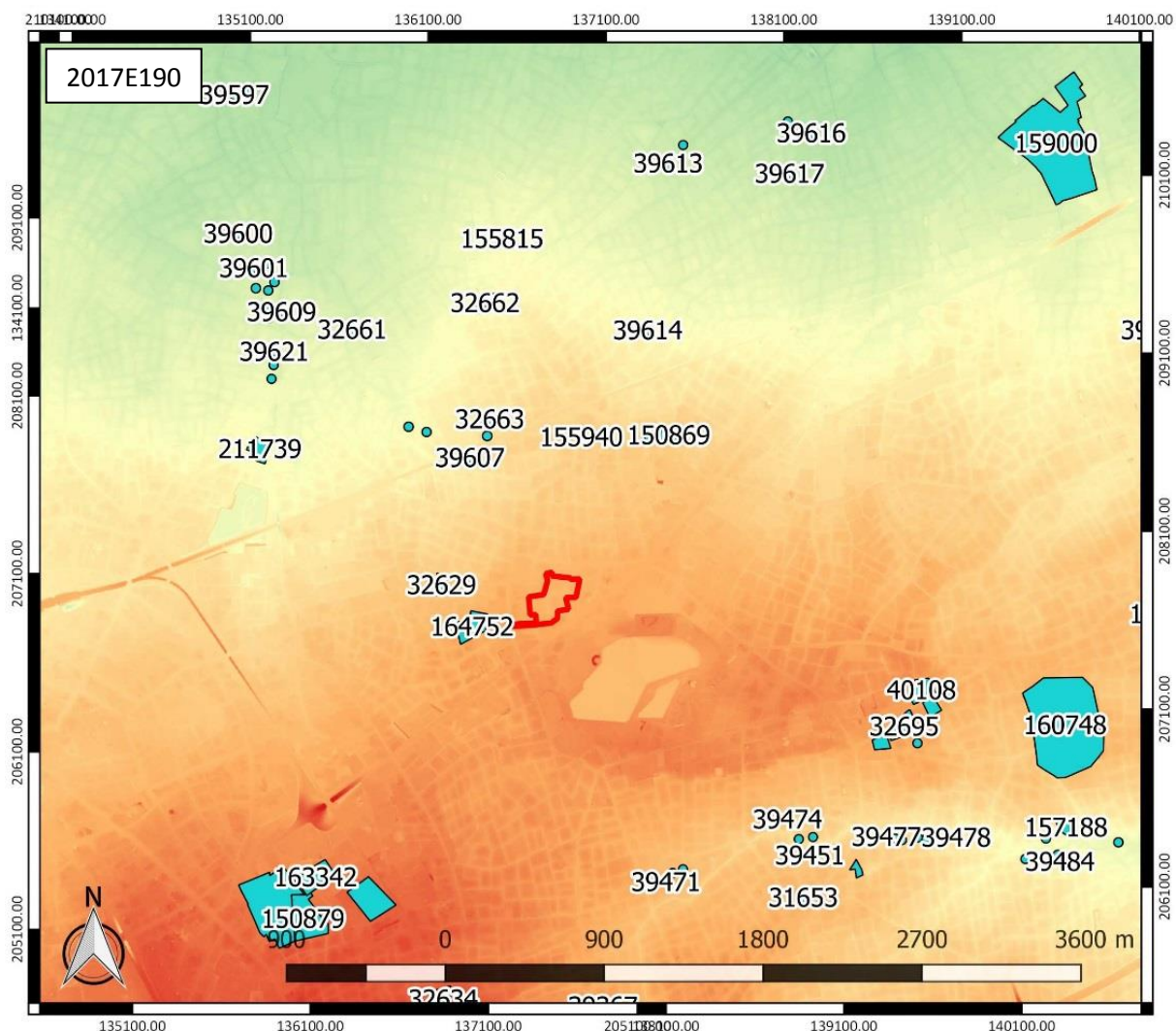

Figuur 19: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Ook op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. De percelering lijkt al sterk op de huidige perceelsindeling (Figuur 17), die vandaag de dag in het noorden en uiterste zuidwesten nog meer versnipperd is. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) toont dat het terrein hoofdzakelijk in gebruik was als akkerland. In het noorden is reeds de huidige bewoning zichtbaar, terwijl in het zuiden akkerland kan worden opgemerkt, waar tegenwoordig bomen aanwezig zijn (Figuur 4). Een luchtfoto uit 1979-1990 toont een gelijkaardig beeld (Figuur 19).

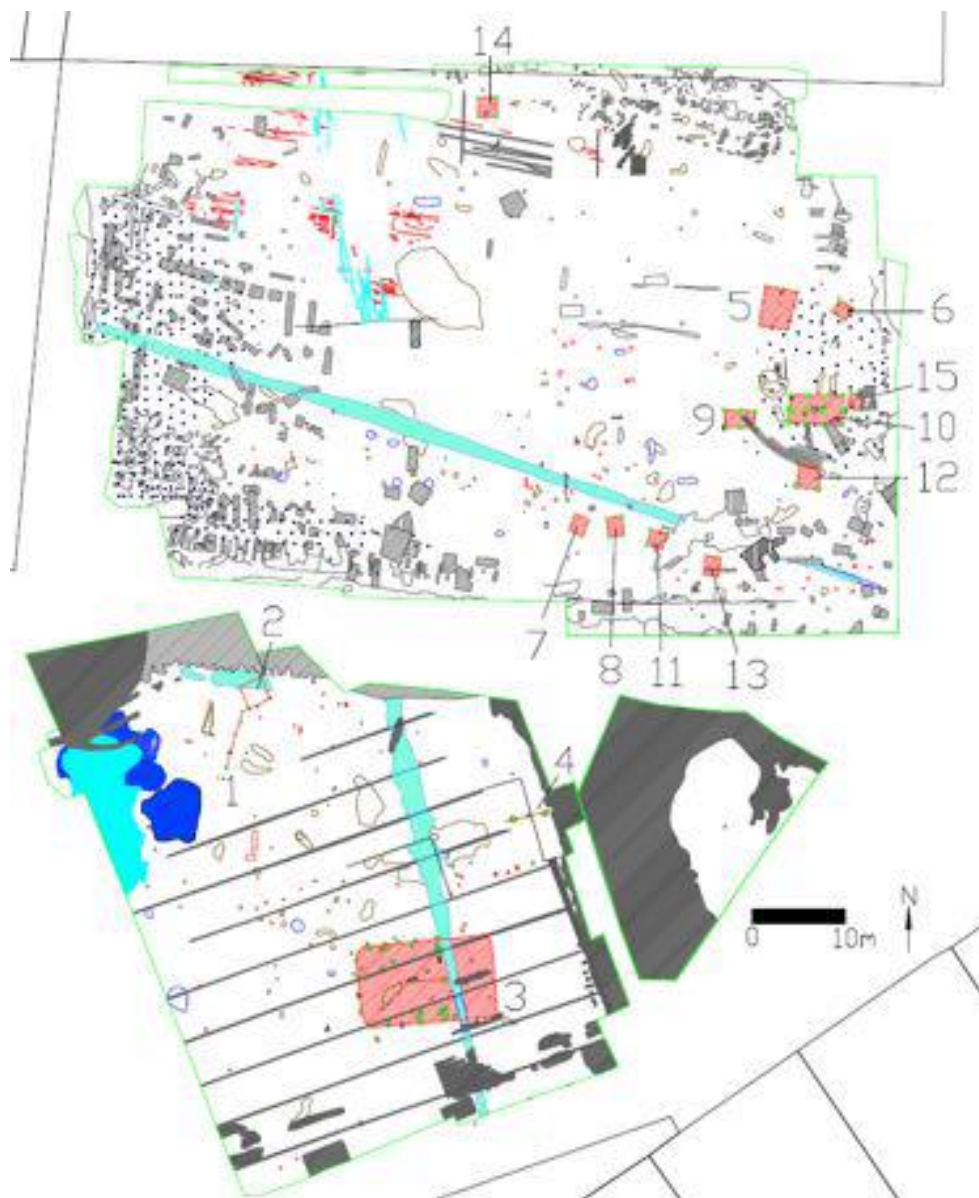
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

Er zijn geen beschermd landschap, stads- of dorpsgezicht, archeologische zone of monument aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Er zijn ook geen geïnventariseerd landschappelijk erfgoed of Wereldoorlog-relicten aanwezig binnen het onderzoeksgebied. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) toont een aantal soortgelijke landschappelijke locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 20 **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). We bespreken eerst de meest nabijgelegen vondsten en daarna de vondsten zo veel als mogelijk chronologisch. In geval van een meerperiodesite wordt er voor gekozen om de evolutie van de site gebundeld te bespreken, in plaats van de verschillende periodes afzonderlijk.

Figuur 20: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroenderfgoed.be/>)

In de Eekhoornstraat (CAI ID 164752), net ten westen van het onderzoeksgebied, werden bij archeologisch onderzoek in 2013 vondsten uit verschillende perioden aangetroffen (Figuur 21). Eénentwintig lithische artefacten, waaronder schrabbers en klingen, dateren uit de steentijd. Enkele voorwerpen kunnen zelfs specifiek in het neolithicum gedateerd worden. Uit de midden-ijzertijd dateren 13 plattegronden. Verder werden enkele palenrijen, kuilen en een waterput vastgesteld. Enkele verspreide vondsten en houtskoolrijke kuilen worden aan de Romeinse tijd toegeschreven. Uit de late middeleeuwen dateren sporen van beakkering, eergetouwsporen en afwateringgreppels.⁸

Figuur 21: Allesporenkaart met aanduiding van de herkende structuren (nummers 1 t/m 15). Bruin: natuurlijke sporen; rood: relevante antropogene sporen; Grijs: verstoringen; Groen: paalsporen die behoren tot een structuur; Licht blauw: greppels en ondiepe greppeltjes; Donker blauw: waterput(ten) en (water)kuilen (Bakx/Smeets 2014, 22, fig.4.1)

⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 40108, Eekhoornstraat (geraadpleegd op 24/05/2017)

Verder werd op korte afstand van het onderzoeksgebied ook een bronzen fibula aangetroffen in de Heiwijk (CAI ID 32629).⁹

De overige gekende archeologische waarden bevinden zich op grotere afstand van het onderzoeksgebied. We beperken ons tot de vondsten met een gelijkaardige landschappelijke ligging ten opzichte van de cuesta.

In de Veldmolenwijk te Temse (CAI ID 40108) werden een tiental vuurstenen werktuigen en een klein gepolijst vuurstenen bijltje gevonden. Een losse vondst van een klok beker dateert uit het laat-neolithicum. Verder werd er een grafveld uit de late bronstijd aangetroffen.¹⁰ Ten noorden van het onderzoeksgebied kwamen enkele vondsten aan het licht die aan de steentijd kunnen worden toegeschreven. In de Zonnestraat (CAI ID 155940) werd een toevalsvondst van een gepolijste stenen bijl gedaan.¹¹ Verder leverden veldprospecties te Nieuwkerken-Waas (CAI ID 39607) tien vondsten op uit de steentijd.¹² Ook ten zuidoosten, in Sint-Niklaas (CAI ID 39471, 39474 en 3945), werden tijdens veldprospecties lithische artefacten uit de steentijd aangetroffen.¹³

Op de vindplaats Sint-Niklaas Europapark-Zuid (CAI ID 150879), ten zuidwesten, werd een meerperiodensite aangetroffen. Twee woonstalhuizen dateren uit de vroege ijzertijd. In de midden-Romeinse periode was er eveneens bewoning aanwezig. Er werd een uitgestrekt enclos met twee woonzones en telkens drie bewoningsfasen onderscheiden. Er werden ook drie opeenvolgende houten waterputten aangetroffen.¹⁴ Ook toevalsvondsten te Temse-Krekel (CAI ID 32695) duiden op menselijke activiteiten uit meerdere perioden. Enkele scherven worden in de ijzertijd gedateerd. Vier crematiegraven dateren uit de late ijzertijd. Er waren ook twee gebouwplattegronden en verschillende vondsten uit de Romeinse periode. Andere bewoningssporen, zoals afvalputten en twee parallelle grachten dateren uit de 2de en de 3de eeuw na Chr. Een tiental brandgraven dateert eveneens uit de Romeinse tijd. Ten slotte wezen ook enkele fragmenten van kroezen, ijzerslakken, resten van laagovens en een 'gebroken pook van een smeltoven' op de aanwezigheid van een ambachtelijke zone voor metaalbewerking.¹⁵ In de Cauwerwijk te Sint-Niklaas (CAI ID 32663) werden nog een achttal Romeinse brandgraven aangetroffen.¹⁶

Bij een controle van werkzaamheden in Nieuwkerken-Waas (CAI ID 150869) werden nog twee ongedateerde, parallelle grachten aangetroffen. Het gaat om de begrenzing van een onverharde weg met een noordwest-zuidoost verloop. Helaas is niet duidelijk uit welke periode de resten stammen.¹⁷

De overige gekende archeologische waarden bevinden zich al op vrij grote afstand van het onderzoeksgebied en/of kennen een verschillende landschappelijke situering. Daarom zijn ze minder relevant om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied in te schatten. Ze worden niet nader toegelicht.

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32629, Heiwijk (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 40108, Veldmolenwijk (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155940, Zonnestraat (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 39607, Nieuwkerken-Waas DMDB 10 (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 39471, Sint-Niklaas DMDB 1; Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 39474, Sint-Niklaas DMDB 4; Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3945, Sint-Niklaas DMDB 20 (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150879, Europapark-Zuid (opgraving 2009) (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32695, Temse-Krekel (Desteldonckwijk) (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32663, Cauwerwijk (geraadpleegd op 24/05/2017)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150869, Beernaert (geraadpleegd op 24/05/2017)

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Landschappelijk is het onderzoeksgebied te situeren op een cuesta, in de buurt van de Uilebeek. In de omgeving zijn verschillende resten aanwezig die hoofdzakelijk dateren uit de steentijd, de metaaltijden en de Romeinse tijd. Het gaat om resten van bewoning, begraving en ambachtelijke activiteiten. In de omgeving zijn resten uit de middeleeuwen slechts in beperkte mate gekend, maar op basis van de landschappelijke ligging van het terrein is niet uit te sluiten dat middeleeuwse resten aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied. Net ten westen van het onderzoeksgebied is een meerperiodesite in de Eekhoornstraat (CAI ID 164752) te vermelden, met resten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Deze site vormt een sterke indicatie voor het hoge archeologische potentieel van het onderzoeksgebied.

Met betrekking tot het archeologisch potentieel voor de nieuwe en de nieuwste tijd zijn historische kaarten en luchtfoto's relevanter. Ze komen aan bod in de volgende onderzoeksvraag.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Historische kaarten en luchtfoto's geven aan dat het terrein in de nieuwe tijd tot heden steeds in gebruik geweest is als akkerland. Dit geeft aan dat er geen grootschalige verstoringen te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied aan de hand van de gebruiksevolutie van het terrein tijdens de nieuwe en nieuwste tijd. We verwachten bijgevolg een goed bewaard bodemarchief.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen en de aanleg van wegenis. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen veroorzaken buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging en de aanwezigheid van zeer veel relevante archeologische waarden in de nabije omgeving. Er is met name een hoge verwachting voor vondsten uit de steentijd en sporen van bewoning en van begraving uit de metaaltijden en de Romeinse tijd. Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein dient echter ook rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van sporen uit de middeleeuwen. Historische kaarten tonen aan dat het onderzoeksgebied in de nieuwe tijd in gebruik was als akkerland. Bovendien kunnen we op basis daarvan een goed bewaard bodemarchief verwachten. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein momenteel in gebruik is als grasland. Landschappelijk booronderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op steentijd artefactensites in te schatten. Afhankelijk van het potentieel op steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging en de aanwezigheid van zeer veel relevante archeologische waarden in de nabije omgeving. Er is met name een hoge verwachting voor vondsten uit de steentijd en sporen van bewoning en van begraving uit de metaaltijden en de Romeinse tijd. Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein dient echter ook rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van sporen uit de middeleeuwen. Historische kaarten tonen aan dat het onderzoeksgebied in de nieuwe tijd in gebruik was als akkerland. Bovendien kunnen we op basis daarvan een goed bewaard bodemarchief verwachten. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bakx R./M. Smeets, 2014: Het archeologisch onderzoek aan de Eekhoornstraat te Sint-Niklaas, (*Archeo-rapport* 211), Kessel-Lo.

De Moor, G./D. Van de Velde, 1995: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 14 Lokeren*, Brussel.

Thoen, H. (ed.), 1989: *Temse en de Schelde van ijstijd tot Romeinen*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2017)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)
<http://dov.vlaanderen.be>

Erfgoedbank Waasland (2017)
<http://www.waaserfgoed.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

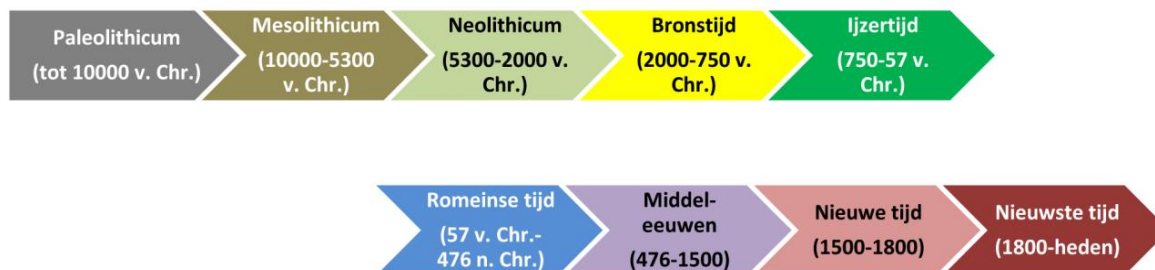
Geopunt Vlaanderen (2017)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017E190

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
3	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	24/05/2017
4	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied op digitaal hoogtemodel	1:1	Digitaal	24/05/2017
5	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	24/05/2017
6	Hoogtemodel	Detail van digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	24/05/2017
7	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	24/05/2017
8	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
9	Quartaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
10	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
11	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
12	Bodemerosiekaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/05/2017
13	Historische kaart	Kaart van Semeelen	1:1	Digitaal	24/05/2017
14	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	24/05/2017
15	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	24/05/2017
16	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	24/05/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017E190

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	24/05/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	24/05/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	24/05/2017